

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind controlul constituționalității prevederilor art.2
alin.(2) și art. 52 din Legea bugetului pe anul 1999
nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998*

Nr.19 din 29.04.99

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.48-49/28 din 13.05.1999

* * *

-----
* M.O. nr. 119-120, 1998, art. 719.

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Gheorghe SUSARENCO - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător-raportor
Mihai COTOROBAI - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător-raportor
Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierului Aliona Balaban, deputatului în Parlament Victor Cecan, președinte al Comisiei pentru control și petiții, autor al sesizării, Ion Mițu, reprezentant al avocatului parlamentar Alexei Potîngă, autor al sesizării, Mihai Bușuleac, prim-vice-ministru al justiției, reprezentant al ministrului justiției Ion Păduraru, autor al sesizării, Ion Creangă, șeful sectorului relații cu autoritățile publice în Direcția juridică a Aparatului Parlamentului, reprezentant al Parlamentului, Valentina Bădrajan, prim-vice-ministru al finanțelor, reprezentant al Guvernului, călăuzindu-se de art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art.4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind controlul constituționalității art. 2 alin. (2) și art. 52 din Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998.

Temei pentru examinarea dosarului au servit sesizările deputatului în Parlament Victor Cecan, ministrului justiției Ion Păduraru și avocatului parlamentar Alexei Potîngă, prezentate în conformitate cu prevederile art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Prin deciziile Curții Constituționale din 29 ianuarie, 2, 4 și 24 februarie 1999, sesizările au fost admise spre examinare în fond și conexeate într-un dosar.

În procesul examinării preliminare a sesizărilor Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Guvernului, Curții Supreme de Justiție, Ministerului Finanțelor, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Apărării, Ministerului Securității Naționale, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale, Consiliului Federației Generale a Sindicatelor.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația judecătorilor-raportori, argumentele autorilor sesizărilor, reprezentanților Parlamentului și Guvernului,

Curtea Constituțională

a constatat:

1. La 12 decembrie 1998 Parlamentul a adoptat Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV (în continuare Legea nr. 216-XIV), prin care a stabilit sursele și sumele veniturilor în buget și toate direcțiile de cheltuieli pe anul calendaristic în curs. Potrivit art. 52 din legea examinată, au fost suspendate, integral sau parțial, pentru anul 1999, actele normave indicate la anexa nr. 23 și anume:

în Legea cu privire la poliție nr. 416-XII

din 18 decembrie 1990:

Art. 35 alin. (2) - dreptul colaboratorilor poliției de a primi împrumuturi fără dobîndă pentru a-și construi casă individuală sau

locuință cooperatistă cu eşalonarea plății pe 25 de ani și cu achitarea în proporție de 50 la sută a împrumutului acordat din contul mijloacelor bugetelor respective;

Art. 35 alin. (3) - dreptul organelor și instituțiilor de poliție să cumpere locuințe pentru colaboratorii lor din contul mijloacelor bugetelor respective cu achitarea ulterioară de către aceștia a costului locuinței în proporție de 50 la sută.

Art. 35 alin. (5) - stabilirea pentru colaboratorii poliției a unei reduceri de 50 la sută a plăților pentru serviciile comunale, precum și pentru combustibil;

Art. 38 alin. (1) Dreptul colaboratorului poliției la călătorie fără plată;

Art. 40 alin. (2) - în cazul în care colaboratorului poliției nu i se acordă în termenul stabilit și în condițiile prevăzute de legislație suprafață locativă, lui i se repartizează în mod gratuit mijloacele necesare pentru procurarea unui apartament cooperatist sau a unei case separate, iar în perioada premergătoare procurării i se plătesc recompense din mijloacele bugetului respectiv, echivalente cheltuielilor pentru serviciile comunale;

Art. 40 alin. (3) - în cazul în care colaboratorului poliției nu i se repartizează în termenul stabilit locuri pentru copiii lui în instituții preșcolare, lui i se plătește, din mijloacele bugetului local, o recompensă echivalentă cu prețurile medii de piață, existente în localitatea respectivă, pentru serviciile de îngrijire a copilului;

în Legea cu privire la trupele de carabinieri
(trupele interne) ale Ministerului Afacerilor Interne
nr. 806-XII din 12 decembrie 1991:

Art. 23 alin. (2), (3) și (5) - dreptul la primirea împrumuturilor fără dobândă pentru construcția caselor individuale sau locuințelor cooperatiste; pentru unitățile subordonate Departamentului Trupelor de Carabinieri - dreptul de a cumpăra locuințe pentru militarii trupelor de carabinieri din contul mijloacelor bugetelor respective, aceștia urmînd să achite costul locuinței în proporție de 50 la sută; dreptul la reducerea în proporție de 50 la sută a plății pentru spațiul locativ și serviciile comunale, precum și pentru combustibil;

Art. 27 alin. (2) și (3) - în cazul în care militarului trupelor de carabinieri nu i se acordă în termenul stabilit și în condițiile prevăzute de legislație suprafață locativă, i se repartizează în mod gratuit mijloacele necesare pentru procurarea unui apartament cooperatist sau a unei case separate; în cazul în care militarului trupelor de carabinieri nu i se repartizează în termenul stabilit locuri pentru copii în instituțiile preșcolare, i se plătește o recompensă echivalentă cu prețurile medii de piață pentru serviciile de îngrijire a copilului;

în Legea privind protecția socială a invalizilor
nr. 821-XII din 24 decembrie 1991:

Art. 36 alin. (1) în partea ce se referă la asigurarea invalizilor cu autoturisme;

Art. 41 - dreptul invalizilor de gradele I și II de a călători gratuit cu toate tipurile de transport (cu excepția taximetrelor), precum și la o reducere de 50 la sută din costul biletului de călătorie pe rutele de comunicații interne cu transportul aerian, feroviar și auto de la 1 octombrie pînă la 15 mai, iar în restul anului o singură dată.

Înlesnirile arătate mai sus se acordă și persoanei care însoțește un invalid de gradul I sau un copil invalid;

în Legea cu privire la Procuratură nr. 902-XII
din 29 ianuarie 1992:

Art. 45 pct. 2) - dreptul procurorilor și anchetatorilor în exercițiul funcțiunii de a beneficia gratuit de transportul în comun de toate tipurile (excepțînd taximetrele);

în Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de

suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl nr.909-XII din 30 ianuarie 1992:

Art. 7 alin. (1) pct. 12) - dreptul persoanelor care s-au îmbolnăvit și au suferit de boală actinică, de alte boli, precum și persoanelor care au devenit invalizi ca urmare a catastrofei de la Cernobîl, inclusiv membrilor familiilor lor care locuiesc împreună cu ei, la reducere în mărime de 50 la sută din plata stabilită pentru încălzire, apă, telefon, gaz, energie electrică și combustibil (în casele care nu au încălzire centralizată);

Art. 8 alin. (1) pct. 3) și 4) - dreptul participanților la lichidarea urmărilor avariei de la C.A.E. Cernobîl în zona de înstrăinare la călătorie gratuită cu toate tipurile de transport orășenesc de pasageri (cu excepția taximetrelor), cu mijloacele de transport auto în comun (cu excepția taximetrelor) în localitățile satești, în hotarele raionului administrativ în care locuiesc, și la reducere în proporție de 50 la sută din costul biletului de călătorie (dus și întors), o dată în an, cu transportul feroviar, aerian sau fluvial, în interiorul republicii;

Art. 13 alin. (1) pct. 3) - dreptul copiilor la călătorie gratuită împreună cu unul din părinți sau cu o persoană care îl înlocuiește cu transportul auto, feroviar, aerian sau fluvial la instituția curativă sau balneo-sanatorială;

în Legea cu privire la protecția socială și juridică a militarilor și membrilor familiilor lor, a cetățenilor care trec pregătirea militară nr. 970-XII din 17 martie 1992:

Art. 9 pct. 4 alin. (2) - dreptul militarilor, care își satisfac serviciul militar prin contract, la trecerea lor în rezervă sau în retragere pentru vechime în muncă, limită de vîrstă sau din motive de sănătate, de a primi o indemnizație bănească unică în mărimea sumei mijloacelor bănești de întreținere pe un an;

în Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr.1225-XII din 8 decembrie 1992:

Art. 21 alin. (1) subalin. 1), 2), 3) și 4) - dreptul invalizilor și pensionarilor-cetățeni ai Republicii Moldova, supuși represiunilor și ulterior reabilitați, de a achita plățile pentru serviciile comunale în mărime de 50 la sută; de prioritate la asigurarea în condiții avantajoase (reducere cu 50 la sută din cost) cu lemne, cărbune și la transportarea lor; de a călători pe teritoriul republicii gratuit în transportul de pasageri urban (cu excepția taximetrelor), cu bilete la preț redus de 50 la sută în autobusele suburbane și interurbane;

în Legea cu privire la impozitul funciar și modul de impozitare nr.1245-XII din 22 decembrie 1992:

Art. 5, art. 6, art. 7 - cotele de impozit funciar pentru terenurile cu destinație agricolă (anexa nr. 1), pentru terenurile din intravilan (anexele nr. 2 și 3), pentru terenurile din extravilan;

Art. 11 alin. (2) - prezentarea de către persoanele juridice anual, nu mai tîrziu de 1 iunie, inspecției fiscale de stat a calculului impozitului funciar pentru fiecare teren, coordonat cu organele de autoadministrare locală;

Art. 12 alin. (4) - perceperea impozitului funciar în părți egale cel mai tîrziu la 15 august și 15 octombrie și calcularea unei penalități în cazul încălcării acestor termene;

Art. 14 alin. (2) - modul de formare a contului bugetar special;

Art. 15 alin. (1) lit. a) - folosirea mijloacelor încasate prin perceperea impozitului funciar;

în Legea despre statutul deputatului în Parlament nr.39-XIII din 7 aprilie 1994 :

Art. 26 alin. (7) - dreptul deputatului de a călători gratuit pe teritoriul țării cu toate tipurile de transport public, precum și dreptul prioritar de a procura bilete de călătorie;

în Legea privind apărarea împotriva incendiilor
nr. 267-XIII din 9 noiembrie 1994:

Art. 34 alin. (2) - scutirea de impozite în modul stabilit a unităților economice care produc tehnică de intervenție la incendiu, utilaj tehnic pentru stingerea incendiului și mijloace de protecție contra incendiilor;

Art. 41 alin. (2) - dreptul lucrătorilor din serviciul de pompieri și salvatori de a primi împrumuturi fără dobândă pentru a-și construi casă individuală sau locuință cooperatistă cu eşalonarea plății pe 25 ani și cu achitarea a 50 procente din împrumutul acordat de la bugetele respective;

Art. 41 alin. (4) - stabilirea pentru lucrătorii din serviciul de pompieri și salvatori și membrii familiilor lor, persoanele eliberate din funcție pentru limită de vîrstră, pe motiv de boală, în urma reducerii de state, precum și pentru persoanele care au lucrat 20 de ani și mai mult în organele și unitățile serviciului de pompieri și salvatori în funcții atestate a unei reduceri de 50 procente a plății pentru spațiu locativ, servicii comunale, combustibil, energie electrică și telefon;

Art. 44 alin. (1) - dreptul lucrătorilor din serviciul de pompieri și salvatori în exercițiul funcțiunii de a călători gratuit cu toate tipurile de transport pe teritoriul deservit;

în Legea serviciului public nr. 443-XIII
din 4 mai 1995:

Art. 24 alin. (3) - dreptul funcționarilor publici la un spor de salariu pentru grad de calificare, de spor pentru vechime în muncă, de spor pentru grad științific, de spor pentru cunoașterea a două sau mai multe limbi, una dintre care este limba de stat, în cazul în care aceste limbi sînt utilizate în exercitarea funcției;

Art. 25 alin. (3) - dreptul funcționarilor publici, transferați cu serviciul în altă localitate, de a li se rambursa costul transportului, a li se acorda în modul stabilit de legislație locuință sau un credit pe 15 ani fără dobândă pentru cumpărarea sau construirea locuinței;

Art. 25 alin. (4) - dreptul funcționarilor publici încadrați în serviciul public de cel puțin 15 ani de a beneficia de înlesniri la plata locuinței de stat și a serviciilor comunale, precum și dreptul de a li se transmite în proprietate în mod gratuit spațiul locativ de stat, conform legislației;

Art. 25 alin. (6) - dreptul funcționarilor disponibilizați, cu excepția persoanelor cărora li se poate stabili anticipat pensie conform alin. (7), sau care au dreptul la demisie conform art. 29 alin. (1) lit. a), b) și c), în cazul lichidării sau reorganizării autorității publice ori reducerii statelor de personal de a primi o indemnizație de concediere în modul stabilit de legislație. De astfel de indemnizații beneficiază și funcționarii publici cu funcții de rangul întâi în cazul expirării mandatului acestora și netransferării lor în altă funcție.

De astfel de indemnizații beneficiază de asemenea funcționarii publici care au demisionat conform art. 14 alin. (8), inclusiv în cazul desemnării lor în aceeași sau într-o altă funcție într-o autoritate publică;

Art. 25 alin. (8) - dreptul funcționarului public în cazul pensionării sale pentru limită de vîrstă pe baze generale sau în cazul pensionării anticipate în legătură cu lichidarea sau reorganizarea autorității publice ori cu reducerea statelor de personal (alin. 7), precum și în cazul demisiei conform art. 29 alin. (1) lit. a), b) și c), de a primi o indemnizație în proporție de 50 procente față de salariul funcției pentru fiecare an de serviciu public, dar nu mai puțin de trei salarii ale funcției;

Art. 25 alin. (10) - dreptul funcționarilor publici care au deținut funcții de rangul întâi, în cazul demisionării conform art. 29 alin. (1) lit. a), b), c), de a li se păstra înlesnirile la plata serviciilor comunale de care au beneficiat conform legislației în vigoare pînă la demisie;

în Legea cu privire la statutul judecătorului

nr. 544-XIII din 20 iulie 1995:

Art. 26 alin. (4) - judecătorului demisionat sau pensionat i se plătește o indemnizație unică de concediere;

Art. 30 alin. (3) - dreptul judecătorului de a primi, cu acordul său, în schimbul locuinței un împrumut fără dobândă de la bugetul de stat ca să-și cumpere sau să-și construiască un apartament cooperatist sau o casă, împrumutul urmînd să fie rambursat de la bugetul local în cazul în care acesta a lucrat în funcție de judecător cel puțin 10 ani;

Art. 30 alin. (4) - dreptul judecătorului, dacă nu a primit locuință în condițiile alin. (1), la reparația cheltuielilor pentru servicii comunale pînă va primi locuință sau un apartament cooperatist ori casă cumpărată de instanța judecătorească din mijloacele bugetului care o finanțează;

Art. 32 alin. (2) - pensia pentru vechime în muncă se plătește integral judecătorului în funcție;

Art. 32 alin. (3) - dreptul judecătorului după pensionare de a se angaja și a primi și pensia și salariul integral;

Art. 33 alin. (2) lit. a) - în cazul decesului judecătorului sumele de asigurare se plătesc familiei lui sub forma unei indemnizații unice, reieșind din salariul lui mediu, egale cu produsul înmulțirii salariului lui mediu anual la numărul de ani lucrați în funcția de judecător, dar nu mai puțin de 15 salarii medii anuale. Acest mod de plată se aplică și în cazul decesului judecătorului demisionat și pensionat;

în Legea învățămîntului nr. 547-XIII

din 21 iulie 1995:

Art. 13 alin. (4) - în învățămîntul preșcolar grupa este de cel mult 10 copii - în creșă, 15 - în grădiniță. În învățămîntul primar, gimnazial și liceal clasa cuprinde cel mult 20 de elevi, iar în cel secundar, profesional și superior grupa nu depășește 25 de persoane;

Art. 53 alin. (5) - salariul minim al cadrelor didactice nu va fi mai mic decît salariul mediu al salariaților din economia națională;

Art. 61 alin. (2) - statul garantează alocarea anuală de mijloace bugetare pentru învățămînt în proporție de cel puțin 7 procente din produsul intern brut, inclusiv mijloace valutare și asigură protecția articolelor de cheltuieli de la buget;

Art. 61 alin. (3) - normativele de finanțare a instituțiilor de învățămînt se indexează în corespundere cu rata inflației;

în Legea cu privire la sistemul penitenciar

nr. 1036-XIII din 17 decembrie 1996:

Art. 28 alin. (3) - instituțiile și organele sistemului penitenciar au dreptul să cumpere, pe contul bugetului de stat, locuințe pentru colaboratorii lor, aceștia urmînd să achite ulterior 50 procente din costul locuinței;

Art. 28 alin. (5) - pentru colaboratorii sistemului penitenciar și membrii familiilor lor cu care domiciliază în comun se stabilește o reducere de 50 procente a plăților pentru încălzire, alimentare cu apă și gaze, energie electrică și pentru alte servicii comunale. De aceste înlesniri beneficiază și persoanele eliberate din serviciu pentru limită de vîrstă în serviciu, precum și la îndeplinirea condițiilor de vechime în muncă, pe motiv de boală, în urma reducerii de personal și persoanelor care au deținut 20 de ani și mai mult (vechimea în muncă fiind calculată cu înlesniri) funcții în trupele și corpul de comandă ale sistemului penitenciar;

Art. 29 alin. (7) - dreptul colaboratorilor sistemului penitenciar să folosească fără plată toate tipurile de transport public (cu excepția taximetrelor);

Art. 29 alin. (10) - la eliberarea din serviciu în sistemul penitenciar pentru limită de vîrstă în serviciu, precum și la îndeplinirea condițiilor de vechime în muncă, pe motiv de boală sau de reducere de personal, colaboratorilor sistemului penitenciar li se

plătește o indemnizație de concediere egală cu suma drepturilor bănești lunare în ultima funcție deținută, înmulțită cu numărul de ani efectivi lucrați (calculat cu înlesniri), dar nu mai mare de suma drepturilor bănești pentru 20 de luni.

În Legea pentru modificarea și completarea Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr. 1426-XIII din 23 decembrie 1997, care reglementează plata pensiilor, indemnizațiilor și compensațiilor militarilor, persoanelor din corpul de ofițeri și din corpul de comandă.

în Codul vamal nr. 1320-XII din 9 martie 1993:

Art. 107 alin. (4) - dreptul factorilor de decizie din organele vamale care au grade de a călători gratuit cu orice tip de transport public (cu excepția taximetrelor) în limitele republicii, precum și cu transportul feroviar și fluvial în zonele de supraveghere vamală.

Prin Legea nr. 216-XIV a fost suspendată integral și acțiunea Hotărârii Parlamentului nr. 201-XIII din 29 iulie 1994 "Privind indexarea depunerilor populației în instituțiile Băncii de Economii a Moldovei" și a Hotărârii nr. 867-XIII din 5 iunie 1996 "Privind indexarea primelor de asigurare plătite de populație conform contractelor de asigurare facultativă pe termen lung".

2. În sesizarea sa deputatul în Parlament Victor Cecan solicită controlul constituționalității prevederilor art. 52 din Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998 și a anexei nr. 23.

După părerea autorului sesizării, suspendarea pe anul 1999 a acțiunii unui șir de articole din actele normative, ca o modalitate de atingere a drepturilor subiective, constituite în baza unor legi anterioare, nu are nimic comun cu prevederile constituționale, deoarece dreptul subiectiv, constituit în baza unei legi anterioare, nu poate fi limitat sub imperiul unei legi ulterioare. În caz contrar, se poate presupune că legea nouă are acțiune retroactivă, este susceptibilă unor fapte din trecut, ceea ce contravine dispozițiilor art. 22 din Constituție. Potrivit normelor generale, legea nouă poate modifica regimul juridic al dreptului anterior, îl poate suprima sau substitui cu un alt drept și în această ordine de idei prevederile art. 52 și anexa nr. 23 la Legea nr. 216-XIV contravin principiului enunțat.

Deputatul în Parlament Victor Cecan solicită de asemenea controlul constituționalității prevederilor art.2 alin. (2) din Legea nr. 216-XIV, potrivit căroră în capitolul II pct. 4 din anexa nr. 1 "Sinteza bugetului de stat pe anul 1999 la venituri și cheltuieli" Curtea Constituțională este încadrată în sistemul autorităților judecătorești, ceea ce contravine art. 114-125 din Constituție.

Ministrul justiției solicită în sesizarea sa controlul constituționalității dispoziției art. 52 din Legea contestată în partea referitoare la suspendarea pe anul 1999, potrivit anexei nr. 23, a acțiunii art. 26 alin. (4), art. 30 alin. (3) și (4), exceptând cheltuielile legate de plata chiriei, art. 32 alin. (2) și (3), art. 33 alin. (2) lit. a) din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 ca fiind neconforme art. 114 și 116 din Constituție. Suspendând acțiunea normelor menționate din Legea cu privire la statutul judecătorului, susține autorul sesizării, Parlamentul a îngădit prin aceasta dreptul judecătorului la asigurarea lui materială și socială, ceea ce afectează garanțiile constituționale de independență a judecătorului, proclamate de Constituție, accentuând că este absolut inadmisibil de a limita printr-o lege nouă garanțiile de independență a judecătorilor, constituite în baza unei legi anterioare.

Avocatul parlamentar solicită în sesizarea sa controlul constituționalității prevederilor art. 52 privind suspendarea acțiunii art. 32 alin. (2) și (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului. După părerea autorului sesizării, suspendarea plății pensiei, ce li se cuvine de drept judecătorilor în funcție, lezează drepturile lor, contravine exigențelor legislației naționale și internaționale, art. 47 din Constituție, art. 25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului,

art. 9 din Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, care consfințesc dreptul la pensie.

3. Potrivit art. 31 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională examinează și pronunță hotărâri numai asupra chestiunilor ce țin de competența ei. În această ordine de idei Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității prevederilor art. 2 alin. (2), pct. 4 capitolul II anexa nr. 1 și art. 52 anexa nr. 23 la Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998.

Potrivit art. 131 din Constituție și Legii privind sistemul bugetar și procesul bugetar, sistemul bugetar, care este o parte componentă a sistemului financiar public al statului, formează bugetul public național.

Competențele în sfera procesului bugetar se stabilesc în baza principiului constituțional de separare a puterilor și delimitare a atribuțiilor lor.

Examinarea, aprobarea și controlul asupra executării bugetului anual, potrivit Constituției, sînt puse în sarcina Parlamentului. Guvernul are obligația de a elabora anual proiectul bugetului de stat și de a-l prezenta spre aprobare Parlamentului (art. 66 lit. h), art. 131 alin. (2) din Constituție).

Modul de elaborare, examinare și aprobare a bugetului public național este reglementat prin Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr. 847-XIII din 24 mai 1996* .

-----
* M.O., nr. 19-20, 1997, art. 197.

Legea cu privire la bugetul anual este o lege care se adoptă în fiecare an, prin care Parlamentul aprobă bugetul de stat, ce prevede sursele de venituri și cheltuieli pentru un an bugetar.

Anexa este parte componentă a legii cu privire la bugetul anual, care prezintă detaliat cheltuielile și veniturile bugetului de stat, precum și alte elemente ale lui.

Parlamentul examinează proiectul legii cu privire la bugetul anual, de regulă, în trei lecturi.

Din dispozițiile precitate, se poate vedea, în primul rînd, că bugetul public național anual este o sferă de reglementare juridică independentă, reglementată de Parlament prin lege organică, și, în al doilea rînd, că legea cu privire la bugetul anual trebuie să fie adoptată cu respectarea regulilor stabilite de Constituție și Regulamentul Parlamentului și este obligatorie pentru executare.

Potrivit Constituției, adoptarea legilor este competența exclusivă a Parlamentului (art. 66 lit. a), art. 72 alin. (1), art. 74 alin. (1) și (2), art. 143 alin. (1). Legea Supremă stabilește principiile și procedura de adoptare a legilor, care au un caracter imperativ și sînt concretizate în Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996**.

** M.O., nr. 81-82, 1996, art. 765.

Cît privește prevederile art. 52 și anexa nr. 23 din Legea nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998, ele nu pot fi considerate atît prin conținut, cît și prin forma juridică ca fiind adoptate în sens juridico-constituțional.

În art. 52 din lege normele juridice sînt expuse, de fapt, în două aspecte: primul - se suspendă pe anul 1999, integral sau parțial, acțiunea unor acte normative, iar al doilea - se face trimitere la anexa nr. 23, care stabilește lista concretă a actelor normative suspendate. Astfel, legiuitorul a suspendat, integral sau parțial, pe anul 1999 acțiunea unui șir de articole din 16 legi și 2 hotărîri ale Parlamentului, adoptate în diferiți ani și care se referă la drepturile sociale și economice ale cetățenilor, inclusiv ale funcționarilor publici, precum și la garanțiile de independență a judecătorilor.

Mai mult decît atît, în art. 52 din legea examinată, legiuitorul

operează cu noțiunea "se suspendă, integral sau parțial, pentru anul 1999 acțiunea actelor normative:" Aceasta înseamnă, de fapt, încetarea (posibil și provizorie) a acțiunii unor acte normative anterioare, ceea ce contravine bazelor procesului legislativ, consfințite prin legislația în vigoare. Nici Constituția, nici Regulamentul Parlamentului nu conțin noțiuni despre suspendarea prin acte normative ulterioare a acțiunii unor acte normative adoptate anterior.

Astfel, se poate concluziona că Parlamentul nu este în drept prin prevederile unui articol al unei legi noi să suspende acțiunea unei serii de acte normative în vigoare, și cu atât mai mult nu este în drept să suspende acțiunea lor printr-un articol din legea bugetului. Problema privind acțiunea unei legi în timp și corelarea ei cu alte acte normative, adoptate anterior, urmează să fie soluționată numai pe calea adoptării legii respective.

Conform prevederilor legislației în vigoare, actele normative devin caduce (își încetează acțiunea):

- în cazul expirării termenului de acțiune a actului (în cazul în care un asemenea termen este expres prevăzut);

- în legătură cu emiterea unui nou act normativ, ce substituie actul normativ anterior;

- în temeiul unei stipulări exprese a legiuitorului privind abrogarea actului normativ în cauză.

Curtea Constituțională în hotărârile sale anterioare a menționat că participanții la procesul legislativ sînt obligați să respecte procedura de legiferare consfințită constituțional. Curtea a relevat că, potrivit Constituției, adoptarea și modificarea legilor este prerogativa exclusivă a Parlamentului. Conform regulii generale, legea nouă poate modifica regimul juridic al legii anterioare, o poate abroga sau substiui printr-un alt act juridic. În cazul în care însă legea nouă nu are putere retroactivă, ea nu poate desființa ordinea stabilită prin legea anterioară și nu poate anula consecințele ei* .

-----
* M.O. nr. 1 - 2, 1999, art. 2.

Astfel, Parlamentul, în conformitate cu competențele stabilite prin Constituție, este în drept să reglementeze prin actele sale relațiile sociale, modificînd normele juridice în vigoare sau adoptînd acte legislative noi.

Articolul 52 din legea examinată contravine de asemenea art. 15 alin. (3) din Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar, care prevede că pînă la 15 septembrie al fiecărui an Guvernul prezintă Parlamentului proiectul legii bugetare pentru anul bugetar viitor, nota explicativă și lista modificărilor în legislație, care rezultă din proiectul legii bugetare anuale.

Prin urmare, Guvernul, atunci cînd a prezentat Parlamentului proiectul legii cu privire la bugetul pe anul 1999, era obligat să prezinte concomitent și proiectul legii privind operarea modificărilor corespunzătoare în actele legislative, iar Parlamentul, la rîndul său, era obligat să adopte o lege specială privind modificarea sau recunoașterea caducității unor acte legislative în legătură cu adoptarea Legii bugetului pe anul 1999, lucru care nu s-a făcut.

Astfel, din cele expuse mai sus reiese că prevederile contestate ale art. 52 și anexa 23 din Legea bugetului pe anul 1999 nu corespund art. 7, 72 alin. (1), 74 alin. (1) din Constituție.

Elaborarea politicii economice și sociale a statului și realizarea ei este prerogativa autorităților legislative și executive. Legiuitorul este în drept să opteze pentru diverse soluții în vederea realizării scopurilor propuse, inclusiv în vederea elaborării și concretizării conținutului drepturilor sociale și economice. La elaborarea unor asemenea soluții legiuitorul este obligat însă să ia în calcul și să realizeze principiile și normele constituționale stabilite.

Potrivit art. 121 alin. (1) și (2) din Constituție, resursele financiare ale instanțelor judecătorești, se aprobă de Parlament și se includ în bugetul de stat. Prin urmare, finanțarea instanțelor

judecătorești se face numai de la buget, în modul și în volumul care să garanteze condițiile economice corespunzătoare pentru înfăptuirea justiției în conformitate cu Constituția.

Într-o serie de hotărâri ale sale Curtea Constituțională s-a referit la aspectul juridic al problemei privind statutul judecătorului, consfințit nemijlocit în Constituție, garanțiile materiale ale independenței judecătorului. În aprecierile sale Curtea Constituțională pornește de la premisa că prevederile legii despre stabilirea unor garanții materiale ale independenței judecătorului rezidă, în primul rând, în faptul că ele trebuie să reflecte înaltul statut al judecătorului. De aceea garanțiile materiale ale independenței judecătorului, stabilite de stat, trebuie să fie asigurate și să se respecte necondiționat. Este absolut inadmisibil de a diminua protecția juridică a statutului judecătorului, consfințit în Legea cu privire la statutul judecătorului, în procesul adoptării unor legi noi și altor acte juridice normative.

4. În sistemul puterii de stat un loc deosebit revine Curții Constituționale, natura juridică și menirea căreia sînt reglementate în titlul V al Constituției Republicii Moldova.

Curtea Constituțională, ca unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, este independentă față de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției, garantează supremația Constituției, asigură respectarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, executivă și judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Principala particularitate a jurisdicției constituționale și deosebirea principială a Curții Constituționale de instanțele judecătorești de jurisdicție generală constă în faptul că, potrivit Constituției, Curtea nu face parte din sistemul judecătoresc, nu este un organ al justiției sau o parte componentă a autorității judecătorești.

Baza juridico-normativă a activității Curții Constituționale o constituie Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 și Codul jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995.

În virtutea statutului său special, a independenței sale constituționale față de orice altă autoritate, Curtea Constituțională își soluționează problemele financiare, tehnico-materiale, informaționale, de personal și alte probleme ale asigurării condițiilor necesare pentru activitatea sa.

Exercitarea de către Curtea Constituțională a atribuțiilor sale este garantată de Constituție și concretizată în Legea cu privire la Curtea Constituțională. Curtea Constituțională are buget propriu, care face parte integrantă din bugetul de stat (art. 37 alin. (1) din Lege). Mijloacele necesare pentru asigurarea activității sale sînt prevăzute în bugetul de stat anual într-un articol special. Curtea Constituțională stabilește în mod independent volumul cheltuielilor pentru asigurarea funcționării sale în procesul elaborării bugetului pentru anul bugetar corespunzător. Prin urmare, prevederea pct.4 capitolul II din anexa nr. 1 art. 2 alin. (2) din Legea bugetului de stat pe anul 1999 în partea referitoare la includerea Curții Constituționale în sistemul autorităților judecătorești contravine art. 134 din Constituție.

Potrivit art. 6 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale, în procesul controlului constituționalității unui act contestat Curtea Constituțională poate pronunța o hotărâre și în privința altor acte normative, a căror constituționalitate depinde în întregime sau parțial de constituționalitatea actului contestat.

Prevederile pct. 4 capitolul II din anexa nr. 1 art.2 alin. (2) din Legea bugetului de stat pe anul 1999, din punctul de vedere al corespunderii lor Constituției, urmează să fie examinate în corelare cu Hotărîrea Parlamentului privind clasificarea bugetară nr. 969-XIII din 24 iulie 1996. S-a stabilit că anexa nr. 1 la Legea bugetului pe anul 1999 a fost elaborată în baza anexei nr. 2 (Clasificarea funcțională a cheltuielilor din buget) la Hotărîrea Parlamentului privind clasificarea

bugetară, potrivit căreia Curtea Constituțională este inclusă în grupul nr. 4 "Organele autorității judecătorești", ceea ce contravine Constituției.

Avînd în vedere cele expuse, în temeiul art. 140 din Constituție, art. 1 alin. (3) lit. a) și b), art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 62 lit. a) din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Recunoaște neconstituționale prevederile:

- art. 52 și anexa nr. 23 din Legea bugetului pe anul 1999 nr. 216-XIV din 12 decembrie 1998;

- pct. 4 din capitolul II anexa nr. 1 art. 2 alin. (2) din Legea bugetului pe anul 1999 în partea referitoare la includerea Curții Constituționale în "Autoritățile judecătorești";

- pct. 4 (01) din anexa nr. 2 la Hotărîrea Parlamentului privind clasificarea bugetară nr. 969-XIII din 24 iulie 1996 în partea referitoare la încadrarea Curții Constituționale în "Autoritățile judecătorești".

2. Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTE

Gheorghe SUSARENCO

Chișinău, 29 aprilie 1999.

Nr. 19.